

TÍZ ÉVES PÉCSETT A MŰVÉSZETEK HÁZA

Önként vállalt kényszerpálya

Ezzel a címmel már írtam egyszer a Pécsi Művészetek Házáról. A megboldogult Baranyai Művelődés című periodika, amelyet a Baranya Megyei Tanács Vb. Művelődésügyi Osztálya adott ki, 1987/2-3. számában közölte Köpeczi Béla művelődésügyi miniszternek a házat 1987. december 10-én megnyitó beszédét, Molnár G. Judit igazgatónak az új létesítményt bemutató sorait, s egy interjúcsokrot, amelyben megkérdeztem a helyi művészeti élet néhány képviselőjét: mit várnak a háztól. Erdélyi Zoltán, a Magyar Építőművészek Szövetsége Dél-dunántúli Csoportjának elnöke mondta többek között: „A hajszás élet mindenkit a bezárkózásra sarkall, ezért ha nem csinálnak nekünk programot, szomorú, de így van, rá sem nézünk egymásra. Ezért hát azt várjuk a ház apparátusától, hogy tapintattal és mértéktartással szervezen nekünk programokat, és akkor mi önként ráállunk erre a kényszerpályára, amelyre – jól érezzük – annyira szükségünk van.”

A többi művészeti ág képviselői is várakozással és némi szkepszissel tekintettek a Ház működése elé. Pinczehelyi Sándor, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Dél-dunántúli Csoportjának titkára: „Nagyon vártuk már a Házat... az avatás megkésztett egy kicsit: legalább 10 évet. Ma sem a gazdasági, sem a művészeti közállapotok nem kedveznek a művészek társas összefogásának.” Szkladányi Péter, a Magyar Zeneművészek Szövetsége Baranya Megyei Szervezetének titkára: „... a legfőbb megteremtendő értéknek a társművészetekkel való konzultációs lehetőségeket tartom.” Bertók László, a Magyar Írók Szövetsége Dél-dunántúli Csoportjának titkára: „Örülök, hogy végre van a város közepén egy olyan szép és hangulatos hely, ahol a nem túl nagyszámú, de lelkes és értő közönség előtt bensőséges irodalmi esteket lehet tartani... Vannak most sokan Pécsen, akik azt várják, hogy a művészek azonnal egymás nyakába borulnak. Én nem várok ilyen csodát...”

A várakozás is, a tartózkodás is indokolt volt, hiszen ilyen intézmény azelőtt nem működött Magyarországon. A budapesti Fészek, a veszprémi és a szekszárdi Művészetek Háza hasonló, de ezek művészeti produkciók színhelyei, illetve (a Fészek) klubként is működnek. A pécsi Ház programjainak többsége nyitott a nagyközönség számára, de a különböző művészeti ágak művelőinek zártkörű szakmai továbbképző fórumai is itt kapnak helyet. Itt várják a művészeti szövetségek megyei csoportjainak tagjait a szövetségek irodái, és a ház apparátusának bizonyos hatósági feladatai is vannak. Közreműködnek a közterületi képzőművészeti alkotások zsűrizésében, a képző-, ipar- és fotóművészettel kapcsolatos feladatok lebonyolításában, kiállítások zsűrizésében és szakvélemények adásában. E hármas funkció jelenti a Pécsi Művészetek Háza különlegességét, egyediségét a hazai kulturális életben.

A Ház a Széchenyi téren áll, az úgynevezett Elefántos tömb része. A neves pécsi polgár, Piátsék József vejének „A Fekete Elefánthoz” címzett kereskedéséről kapta nevét, később is működött, ma is működik benne vendéglő. A tömbben lakások, üzletek voltak, a majdnem kétszáz éves épület felújítása a 60-as évek végére halaszthatatlanná vált. Szerencsére nem bontották le, hanem kívülről megtartva a klasszicizáló stílust, belül át-

építve, de megmentve, amit lehet, az egyes épületeknek új funkciót adtak. Egyrészt maradt az étterem, cukrászda, divatáruház és utazási iroda, másrészt újabb üzletek és a Művészetek Háza kapott itt helyet. Az építkezés költségeit az akkori megyei tanács vállalta – ma is a Baranya Megyei Közgyűlés az intézmény fenntartója –, az építésztervező Kistelegdi István és Koller József, a belsőépítész Uherkovich Ágnes volt.

A bejárat a Széchenyi tér felől van. Az első emeleten 120-150 személyes előadóterem és egy kiállítási terem, klub, büfé, vendégszoba és az úgynevezett festett szobák kaptak helyet. A rekonstrukció idején helyreállították a 18-19. századi freskókat, a szobákat ma reprezentatív fogadásokra, tanácskozásokra használják. A második emeleten 60 személyes előadóterem van, a tetőtérben kiállítóterem. Majd ismét irodák és könyvtár, hírlapolvasó. Az egész hasznos terület körülbelül 1500 négyzetméter. Az egyes egységek névadói: Breuer Marcell, Csorba Győző, Fülep Lajos, Martyn Ferenc – finom jelzése a vállalt hagyománynak és a program sokszínűségének.

A Művészetek Háza a program tartalmának és színvonalának megválasztásában is „önként vállalt egy kényszerpályát”: a művészi érték, a minőség pályáját. Ez egyáltalán nem könnyű manapság, a könnyű szórakozás, a „közművelődésileg támogatott” kommersz, a mélységnek álcázott felszínesség divatja idején. Sokszor volt nehéz ellenállni jól fizető személyek és rendezvények ajánlatainak. De az itt dolgozók tudják, hogy annak a közönségnek, amelyre ők számítanak, annak számára legfőbb vonzerő éppen a megbízható minőség, s hogy azok a művészek, nézők, hallgatók, akik immár idetartozónak érzik magukat, ezt várják el a Háztól.

Az 1997-es programot fellapozva ilyen nevekkal találkozunk a koncertek, élő beszélgetések sorában: Bartók Vonósnégyes, Budapesti Vonósok, Muzsikás Együttes, Kovács Dénes, Perényi Miklós, Vukán György, Sári József, Markó Iván, Szakály György, Király Csaba, Frankl Péter, Csavlek Etelka, Czigány György, Kányádi Sándor, Parti Nagy Lajos, Mácsai Pál, Kézdi György. A kiállítási program szervezésének alapelve a klasszikus örökség bemutatása, a helyi hagyományok ápolása, ugyanakkor a kitekintés a nemzetközi eredményekre, a kísérletezés, és a művészettörténet szakmai vállalkozásainak támogatása is. Szikora Tamás, Újházy Péter, Bukta Imre, Gabriela von Habsburg, Petar Barisic, Tillai Ernő, Kistelegdi István, Dévényi Sándor, Korniss Dezső, Ország Lili, Robert Cressin, Eifert János, Román György, Nádler István neve jelzi ezeket a törekvéseket. Egyes nevek a magánygyűjtők értékeit bemutató sorozatban jelentek meg, másoknak a város, illetve a Ház külföldi kapcsolatai adtak aktualitást. Külön kiállítás tisztelgett a század pécsi és baranyai képzőművésze előtt. A zenei események sora hasonlóan változatos képet mutat. Itt élő, ismert személyiségek (Vidovszky László, Weber Kristóf) mellett sok nemzetközi híró, Baranyából elszármazott művész is fellépett. A nemzetközi fagottverseny után most már trombitás napokat is rendeznek, a pécsi és más városbeli kamaragyüttesek rendszeres fellépése pedig ismét népszerűvé tette Pécsen a kamaramuzsikálást.

Az irodalmi rendezvények sorában rendszeresen bemutatják a *Jelenkor* és a *Pannónia Kiadó* új könyveit és számos folyóiratot,

más kiadót is (*Magyar Lettre, É-s-Antológia, Erdélyi Magyar Kiadók stb.*). Új sorozat az *Irodalomtudomány műhelyei – a színházművészet remekei*. Tavaly és az idén ismét volt bemutató a Ház kísérleti színpadán, a Sipos Színpadon, a művészfilmeknek pedig újabb sorozata kezdődött az egyetemista és középiskolás korosztály elsöprő érdeklődésével kísérve.

E nyilvános és látványos események hátterében folyik a Ház más irányú munkája is: a tudományos és művészeti együttműködés erősítése a helybeli felsőoktatási intézményekkel, közreműködés köztéri képzőművészeti alkotások létrejöttében, a nemzetközi kapcsolatok szélesítése, tanulmányutak szervezése és segítése. 1998 a fiatal alkotóművészek éve, és a művészetterápiái képzés beindításával újabb közönségreteget szolgál majd ki a Ház. Idei tennivaló lesz – ha a megyei közgyűlés is támogatja anyagilag –, hogy számítógépre viszik a Ház film-, CD-, könyv- és folyóiratgyűjteményét, bővítve ezzel szolgáltatásaikat.

A Művészetek Házának jól körülhatárolható látogatói köre van. Nem nagy létszámú – a termék befogadó képessége is meghatározza ezt –, de állandó közönség. („Az első pillanattól tudtuk, hogy ennek a Háznak elit közönsége lesz: egy viszonylag szűk réteg”, mondja Molnár G. Judit.) Egyrészt maguk a művészek: itt a társművészetek rendezvényein is szokás megjelenni, hiszen ezek lehetőséget adnak a találkozásra a többiekkel és a tájékozódásra, a kitekintésre. Az állandó látogatókhoz tartozik számos egyetemista, főiskolás, orvos, mérnök, egyetemi tanár, tisztviselő és sok nyugdíjas. Fájó, hogy – létszámukhoz képest – kevesen jönnek a pedagógusok, pedig, különösen az irodalmi esteken és a filmvetítéseken nagyon sok a fiatal, és a koncertek, kiállítások sehol másutt meg nem található alkalmat jelentenének a továbbképzésre.

A Művészetek Háza elég nehéz gazdasági körülmények között végzi munkáját. A feladatokhoz és a működéshez nyújtott költségvetési támogatás összege 1994. óta folyamatosan csökken: emelést csak a kötelező bérfejlesztések és a központi bérkiegészítések jelentettek. Ez a helyzet nemcsak az általános takarékoskodásból következik, hanem a Ház különleges profiljából is. A törvény, amikor az önkormányzatok kötelezettségeiről beszél, tevékenységet nevez meg és nem intézménytípust. Ezért a fenntartó Baranya Megyei Közgyűlés önként vállalt és nem kötelező feladatként kezeli a Házat.

Az önkormányzat biztosítja a Ház kiadásainak egy részét: a személyi kiadásokat és járulékokat, de a dologi kiadásoknak csak a felét. Vagyis 1997-ben 13 millió forintot adott (a Házat az igazgatótól a kézbesítőig – 15 személy működteti). A szakmai munkára nem ad pénzt az önkormányzat, ezt és a dologi kiadások másik felét a Háznak magának kell előállítania saját bevételeiből. Ez a saját bevétel tavaly első ízben haladta meg a költségvetési támogatás mértékét.

A legfőbb anyagi forrást az országos pályázatok, az országos és főleg a helyi szponzorok jelentik. A Ház ismert és elismert reklámhordozó a kisebb-nagyobb cégek körében, akik szívesen támogatják egy-egy neves személyiség, rangos esemény jelenlétét. Bevételet jelent a terembér: nem használtruha árusítására persze, hanem konferenciákra, sajtótájékoztatókra vehető bérbe egy-egy terem.

Szerény forrás a klubtagsági díj – évi 1800 forint személyenként – és a belépődíjak: mindössze 200-400 forintot kell fizetni egy-egy rendezvényre, de a művészek és a klubtagok ingyen látogathatják a Házat. Megalakult a ház barátainak köre: a törzsvendégek közül sokan támogatják a Házat anyagilag is. Az épület egyébként a városi önkormányzat tulajdonában van, de mint más kulturális célra használt épületért – ezért sem

kell bérleti díjat fizetnie a használónak. Ez évi 14-15 millió forint támogatást jelent. Újabb programokhoz is hozzájárul a pécsi önkormányzat.

*

Tavaly ősszel szerény ünnepségen emlékezett meg a tizedik születésnapról a fenntartó Baranya Megyei Közgyűlés és a törzsközönség. Nem volt nagy protokolláris köszöntő, a kittintetések, külföldi szakmai utazások nem a jubileumra estek: már korábban megérkeztek, ahogy a munka megkívánta és az érdem feljogosított rá. Mindenesetre a számvetés a sajtó figyelmébe került, és ez nem véletlen. Manapság üdítő kivétel egy olyan intézmény, amelynek munkájába – bár a fenntartó által megszabott szigorú pénzügyi terve van –, nem szól bele a „gazda”, hanem azt valóban a szakemberekre bízta. És ezek a szakemberek bírják ötlettel, kitartással, szervező munkával a – néha sziszifuszinak látszó – munkát. Nem hagyják magukat eltéríteni a céltól: csak valódi művészi értéket támogatni és a közönség elé adni. Mindez persze, csak úgy lehetséges, hogy megnyerték hozzá a pécsi művészek nagy részének támogatását és a közönség egy, jó fészű, aktív, közvéleményformáló rétegének figyelmét és ragaszkodását.

